

BISERICA ȘI ȘCOALA

On. Directiunea Liceului „M. N. Coarță” Arad

EPISCOPIEI ARADULUI

ARA

EMINESCU 18

APARE DUMINECA

Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENT

Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

LÂNGĂ POPOR

Stabilirea responsabilităților, tragerea la răspundere, verificarea valorilor și epurarea în toate compartimentele, caracterizează și impun ritmul vieții publice românești dela 23 August încoace.

Au apărut, de atunci o mulțime de judecători — chemați și nechemăți, — reformatori — competenți și mai puțin pricepuți, — critici — obiectivi și de rea credință; toți iau în raspăr și cântăresc manifestările și activitatea indivizilor și a instituțiilor noastre.

Acestui control, — cântărire a valorii și a meritelor — este supusă și Biserica. Auzim, acum, diferite păreri și judecați în legătură cu doctrina lui Iisus, cu creștinismul în general și ortodoxia românească în special.

Unii se apropie de învățătura mântuitoare cu evlavie de buni creștini, cu cuvinte de meritată prețuire; alții cu mai puțin respect dar cu mai multă patimă, cu mai puțină cunoaștere a realităților, a adevărului, dar cu mai multă rea credință și impietate.

Despre un curent anticreștin nou nu poate fi vorba. Nu putem vorbi, la noi, cel puțin deocamdată, de o acțiune împotriva Bisericii, organizată și susținută pe față. Se aud, în presă, doar glasuri răzlețe, ce profitând de libertatea pe care nu știm să le-o fi contestat cineva până acum, reiau vechi obișnuințe și acuze ce s'au ridicat contra Bisericii, mai mult la alte popoare și sporadic la noi. S'a înregistrat, pe linia acestor manifestări și gestul conducerii Societății Scriitorilor Români de a cere separația între Biserică și Stat. Accentuăm, a conducerii, de oarece asupra solidarității membrilor cu conducerea amintitei societăți pe această temă sunt de făcut juste și temenice rezerve.

Aceste manifestări le privim cu calm dar nu cu indiferență fiindcă ele sunt simptomatice, arată că o anumită atitudine există și probabil, asteaptă moment mai prielnic ca să se manifeste. Spiritul vremii actualizează printre altele, problema rostului creștinismului în lume, iar pentru noi, mai ales, al Bisericii creștine ortodoxe în lumea românească. Ni-se

prilejuiește evidențierea legăturilor indisolubile dintre popor și Biserică, legături ce au existat, strânse și rodnice, prin aportul considerabil pe care ortodoxia l-a adus la desfășurarea vieții poporului român în mult sbuciumata lui istorie.

Confruntarea cu trecutul ne deschide perspective pentru imediata orientare, pentru prezent, permițându-ne în același timp să anticipăm asupra nădejdelor de viitor mai bun. Mijlocește, în lumea celor de bunăcredință convingerea nesdruncinată că, pe drept cuvânt, Biserica poate fi privită, în prezent și în viitor întocmai cum s'a dovedit și pentru trecut, ca o valoare, ca un factor util și de absolută necesitate la opera de redresare morală și așezare a vieții poporului român pe temelii noi, mai bune, mai drepte, mai sănătoase. În situația dată se poate pune problema, pentru a fi în notă acestor vremuri cu tendință de cercetare, dacă Biserica are calitățile unui adevărat și necesar factor de promovare a idealului românesc, s'a manifestat ca atare, sau este un obstacol în calea împlinirii destinului acestui popor; dacă intervenția Bisericii ortodoxe în viața neamului nostru, constituit în stat românesc, are vreun temei de justificare, sau amestecul ortodoxiei nu este nici necesar, nici folositor deci nici justificat și în consecință trebuie să înceteze.

Biserica să-și vadă de ale ei, devenind chestiune particulară, iar statul să-și continue opera sa netulburat de amestecul acestei instituții.

Separația Bisericii de stat cu toate consecințele ce decurg din această situație printre care în prima linie, în ordinea importanței, se înscrie desființarea obligativității învățământului religios — scoaterea studiului Religiei din școală — se poate cere în numele științelor exacte, a progresului culturii și civilizației, a artelor sau în numele libertății de conștiință.

Acei care contestă dreptul Bisericii de a se amesteca în viața statului român și cer separația între Biserică și Stat, își justifică atitudinea afirmând, că Biserica — creștinismul — împiedecă dezvoltarea prielnică și firească a vieții poporului atât în dome-

niul culturii și a civilizației cât și în ordinea realizărilor sociale. Biserica este un climat potrivit progresului. Creștinismul este condus de un spirit obscurantist. Prin împotrivirea și totala inaderență la spiritul științelor exacte tinde să țină poporul în ignoranță. În domeniul revindcărilor sociale Biserica dă dovadă de un spirit conservator. Prin reacționismul său, creștinismul, favorizând o anumită clasă socială — a exploatatorilor — în dauna altor clase — a exploatăților, a celor mulți și nevoiași — împiedică înstaurarea unei noi ordini sociale, se opune și zadărnicește fericirea poporului.

Acuzele acestea nu au nimic nou în ele, au mai fost formulate și au primit întotdeauna la timp replici universale valabile.

Pentru a sesiza subrezenia lor este destul a cerceta fără prejudecăți, raporturile ce există între religie — doctrina creștină — și știință, cultură și civilizație, precum și atitudinea Bisericii față de problemele sociale și formele politice, aplicând și trăgând concluzii, apoi asupra realităților și vieții poporului românesc.

Ne dăm seama cât de neinformați sau de câtă rea credință sunt conduși cei ce vor, cu tot dinadinsul, să vadă inaderențe și conflict între știință și religie, când între ele nu pot exista decât raporturi de armonie și necesară colaborare, adevărata știință, ducând, în chip necesar, la credința în Dumnezeu. Veritabilii reprezentanți ai științelor sunt și profund religioși, buni creștini, dând prin atitudinea lor mărturie despre valabilitatea eternă a adevărului cuprins în cuvintele marelui Bacon de Verulam, care definind raporturile dintre știință și religie spune: „Știința multă apropiere pe om de Dumnezeu, iar știința puțină îl depărtează”.

Nu poate fi eroare mai mare decât a acuza de spirit obscurantist și de opoziție la cultură și civilizație pe cea mai desăvârșită, în spiritualitatea ei, dintre concepțiile de viață, creștinismul, în care elementul de învățătură — opusul ignoranței, negația înapoierii — este așa de preponderent, ocupă situație centrală. A considera creștinismul, religia luminii, antipodul întunecului, drept putere anticulturală, este a se opune evidenței, a se împotrivi la adevărul învederat. Toate manifestările spirituale — cultură și civilizații — realizate în era creștină, poartă în chip vizibil și de netăgăduit amprente spiritului Evangheliei lui Iisus, din care au isvorât și în lumina căruia s'au împlinit, iar cu cultura antichității — în principiile ei universale și eterne — doctrina creștină are numeroase puncte de contact. Cercetarea obiectivă ne arată că doctrina creștină promovează spiritul științific și este o forță dinamică, o putere cu pronunțat și veritabil rol în dezvoltarea culturii și a civilizației.

Înlăturarea religiei din învățământ, pe lângă

faptul că n'are nici un temei, înseamnă a da o creștere incompletă și unilaterală tineretului; a-l lipsi de hrana sufletească a principiilor ce slujesc Adevărul, Binele, Frumosul și dau sens și valoare superioară vieții, a-l încredința și abandona puterii unor forțe amurale, forțele științelor, a progresului, care fără orientarea idealistă, spirituală ce le-o imprimă creștinismul, singure, n'au fericit pe nimeni niciodată. Orice acțiune singură aduc tristețe, mizerie morală și suferință pentru om după cum mărturiseste trecutul omenirii care a înregistrat epoci de crudă decadentă oricând au fost neglijate normele și principiile creștine pentru a fi ascultate glasurile celor ce vorbeau în numele științei, culturii, civilizației, a progresului fără Dumnezeu.

Pe cât de nefondate, pe atât de pătimase sunt acuzațiile aduse Bisericii în legătură cu atitudinea față de problemele vieții sociale. Este un adevăr de valoare și circulație universală că transformările și revoluția în ordinea socială pe care a realizat-o la apariția sa, învățătura lui Iisus, n'au realizat-o și nu o vor realiza nici una din forțele pământului. Principiile creștine pot să asigure în chip așa de perfect și durabil viața în colectivitate, ordinea și armonia socială, cum nici un alt sistem social sau concepție politică nu poate face. Iisus Hristos, n'are egal ca educator în domeniul social, căci numai El a descoperit oamenilor secretul de a putea trăi în comunități organizate, în pace și armonie, învățându-i să se iubească unul pe celalalt în măsura în care se iubește fiecare pe sine, fiindcă toți oamenii sunt frați între ei, deoarece sunt fiii ai aceluiași Tată-Dumnezeu, Părintele tuturor.

Depozitarea dragostei divine în lume este Biserica. Dragostea și-o împarte tuturor oamenilor în mod egal, pe toți vrea să-i știe fericiți, buni, mulțumiți, neprețuindu-i după alt criteriu decât al valorii morale, bun absolut accesibil tuturor.

Cei ce văd fericirea pentru stat în despărțirea de Biserică greșesc și propun nefericire și pentru Biserică și pentru Stat, dar mai ales pentru cetățeni și pentru credincioși, unii și aceiași.

Ideia separației este tot ce poate fi mai străin de sufletul românesc. Chiar posibilă în altă parte nu se poate cugeta să existe între Biserica ortodoxă și Statul român, căci aceasta ar însemna despărțirea Bisericii de Neamul românesc, ruperea legăturilor indisolubile, cimentate într'un trecut îndelungat ce începe la nașterea poporului român, legături ce au dus la completa identificare între noțiunea de neam — român — și cea de lege — creștin ortodox.

Biserica ortodoxă își va spune cu drag cuvântul și va da cu bucurie mână de ajutor pentru fericirea neamului. Acesta este un drept și o datorie a Bisericii dela îndeplinirea cărora nimeni n'are dreptul, nu o poate împiedeca. Biserica este sufletul po-

porului român, poporul român este trupul Bisericii, natural și firesc este ca sufletul să poarte grija propriului său trup.

Biserica ortodoxă nu poate fi înlăturată acum dela participarea la evenimentele epocale din viața poporului român, pentru că așa a avut cineva fantezia să ceară, după ce chiar dela înființarea acestui popor totdeauna a fost prezentă în chip activ și rodnic la bucuriile și tristețile lui. Ruptura are drept s' o săvârșească numai poporul, dar acesta nu-și va renege niciodată credința de care este legat prin lacrimi și sânge.

Am atins pe scurt aci o serie de probleme în-sufletești de un singur țel, acela de a arunca câteva brazde de lumină asupra unor adevăruri de netăgăduit ca prin aceasta să deschidem porțile gândului — cetitorilor și nouă — către cercetări mai adânci, mai ample și mai amănunțite în cadrul realităților pomenite rezumativ, cercetări ce vor fi obiectul unor preocupări viitoare.

Cât despre vremuri!?... Pentru creștini, vremurile de acum, de cercetare scrutătoare a meritelor, de cernere a valorilor, nu aduc nimic neliniștitor, nu ne îngrijorează judecata oamenilor, în slujba oricui s'ar găsi ei; ne bucură judecata celor ce slujesc adevărului și grăiesc în numele lui; ne mânănește,

dar nu ne înspăimântă judecata celor pătimiși, de rea credință sau a necunoscătorilor ce vorbesc cu pornire vrăjmașă despre credința noastră pe care nu o pot înțelege și prețui.

Biserica iubește Lumina fiindcă în ea se clarifică Adevărul. Vremurile noastre au, în chip potențial, toate posibilitățile de a scoate adevărul la lumină, după cum pot să cadă în întuneric și cras neadevăr. Totul depinde de Om, factorul chemat să actualizeze calitățile date ale vremii, de felul cum omul își va folosi libertatea, spre adevăr și mântuire sau spre eroare și nefericire.

Biserica ortodoxă, Biserica poporului român stă neclintită, cu liniște și demnitate în fața oamenilor chiar când se erijează în judecătorii și a evenimentelor de adâncă sbuciumare prin care trece neamul și oricum ar fi desfășurarea lor, Biserica cunoaște un singur drum, o singură atitudine, aceeași de totdeauna: atitudinea cea plină de dragoste a mamei, sfătuitoare și ajutătoare cu jertfă și devotament în tot lucrul cel bun al fiilor ei, îngrijorată, răbdătoare și iertătoare, păstrând aceeași caldă iubire, dar dreaptă și hotărâtă în a aduce la calea Adevărului și a Vieții pe aceia dintre fiii ei, care au rătăcit în cărările păcatului și a răului.

Prof. I. Ageu

Oameni și fapte din alte vremuri

Episcopul Gherasim Raț și plănuita fundație a lui Sava Tököly.

Neputându-și împlini visul cu dreptul de patronat după inima sa, Tököly încearcă o nouă strategie spre a sutrage biserica Sf. Apostoli Petru și Pavel de sub autoritatea unui episcop român. Este vorba de o plănuită fundație pentru clerul acestei biserici, ale cărei statute alcătuite de el, le trimite Consiliului Locotenențial spre aprobare.

Încă în 1840, Sava Tököly oprișe, cu dela sine putere, purtarea tasului II și III în biserica Sf. Apostoli, destinați, după cum se știe, fondului clerical și preparandial.

Banii astfel opriți, se pare că erau destinați pentru fundația plănuită. Cu data de 28 Mai, Episcopul cere Consiliului Locotenențial, ca banii reținuți la biserica Sf. Apostoli, destinați fondului școlar, să fie redați scopului lor. La această cerere, Consiliul¹⁾ cu data de 1 Februarie 1842, retrimite Episcopului actele pentru a-și da părerea în treaba fundației tüköliene pentru clerul dela biserica Sf. Apostoli. În August același an, Episcopul încă nu răspunsese. Căci cu data de 2 August 1842, Consiliul repetă provocarea²⁾.

În sfârșit, în 7 Septembrie același an,³⁾ Episcopul răspunde, arătând mai întâi, că în ce privește redarea banilor din tasuri opriți de Sava Tököly e de aceeași părere cu răposatul Metropolit Stancoș, ca Sava Tököly să întoarcă acei 6000 florini, bisericii catedrale.

„Cu privire însă la literile fundamentale pentru dotarea clerului bisericii Sf. Apostoli Petru și Pavel, am o părere cu totul deosebită de a Metropolitului; și atâtea nepotriviri (inconsequentias) află în treaba aceasta încât mi se pare că Consilierul regesc Sava Tököly n'a avut de gând niciodată și nici în prezent nu ar vroi să facă fundație“.

Ele tratează întâi despre obiectele fundamentale care constituiesc venitele: case, pământ; al doilea, despre dotarea persoanelor, despre dreptul de patronat, de către cine să se exercite, cu cât să se dozeze fiecare preot, despre calitățile preoților și judecarea lor, al treilea, despre alegerea persoanelor care să exercite dreptul de patronat, despre alegerea preoților aparținători numitei biserici, în sfârșit al patrulea, despre modalitatea păstrării intacte a fundației

¹⁾ 39 1842 A. E. A.

²⁾ A. E. A. Nr. 38 1842.

³⁾ E. A. A. fără număr 1842.

„Casa hotărâtă pentru fundație, nu mi se pare a fi un izvor fix și sigur pentru veniturile fundațiilor, căci aceea ușor poate fi distrusă sau prin ardere sau prin cutremur (*terrae motu*); în afară de aceasta atât ea (casa) cât și pământurile ar trebui mai întâi ușurate de prestațiile publice cu înțelegerea orașului Arad, în teritoriul curuia se află, căci altfel asemenea fundații obișnuiesc să ajungă (bunuri) de mână moartă; de aceasta ar trebui să se țină seamă și să se treacă literile fundamentale; după părerea mea dacă toate aceste s'ar preface în bani, și aceasta s'ar aloca, mult mai sigur s'ar putea face această fundație.

Cât despre cele 10 butoaie de vin trecute în Literile fundamentale din via dela Cuvin nu știu cum ar putea fi socotite în rândul lucrurilor cari constituiesc fundația, deoarece e cunoscut opiniei publice, că după cum și alte bunuri *tököline* așa și așa și via dela Cuvin a trecut în proprietatea baroanei Sina, și nu a lui *Tököly*, așa dacă baroana Sina nu a dat din al său cele 10 butoaie de vin pentru fundație, nu văd în ce chip acestea ar putea alcătui un fond.“

Cealaltă parte a literilor fundamentale cu mult mai multe greutăți se întrecește, căci pe lângă aceea niciodată n'aș putea să consimt ca biserica parohială Sf. Apostoli Petru și Pavel din Arad să fie exclusivă a familiei *Tököline*; lucrul acesta până în prezent nefiind hotărât, dorința lui Sava *Tököly* ca preoții acestei fundații să fie numai de neam sârbesc (sacerdotes *purae serbicae* progeniei șint), încearcă mai multe greutăți, căci la populația greco-orientală a orașului liber regesc Arad, așa e obiceiul ca un preot, fie dela biserica catedrală, fie dela numita biserică Sfinții Apostoli, trebuie să cunoască neapărat limba română; ar fi altceva dacă parohia sârbă s'ar completa cu mai mulți sârbi și cea română cu mai mulți români; preotul sârb însă în parohia sa are români pe care trebuie de asemenea să-i pro vadă în limba lor cunoscută: așa dar în împărțirea existență a credincioșilor între parohii, cum ar putea preotul sârb dacă nu știe limba română să-și pro vadă credincioși români existenți în parohia sa, sau să le primească spovedonia sau alte slujbe să le îndeplinească. Așa că aceasta dorință numai atunci s'ar putea îndeplini dacă la o biserică ar aparține mai mulți sârbi, la alta mai mulți români, dar atunci avându-se în vedere numărul sârbilor din Arad le-ar ajunge un singur preot și nu trei.

Dreptul patronal însă numai într'atâta se poate îngădui încât nu e împotriva canoanelor, căci patronul sau județul alcătuit de dânsul, e absurd să judece pe preot fără amestecul puterii episcopale; atunci chiar Rescriptul Declaratoriu, Sistema Consistorială și Canoanele Bisericii Orientale s'ar scoate din puterea lor dacă s'ar îngădui ca laici să judece pe preot.

Dacă preotul greșește ceva față de oficiul său duhovnicesc cine să-l judece? deputația *tököliană*?

La romano-catolici sunt mulți patroni, dar nici unul nu îndrăznește să-și aroge drepturile episcopului sau spre pildă, să excludă de tot pe Episcop dela vreun amestec în biserică, după principiul *tökölian* Episcopul romano-catolic n'ar mai avea ce căuta în bisericile ce au patron,

Tot astfel alegerea preotului de către 11 persoane fără știrea Episcopului este o himeră. Episcopului nu i se poate lua suprema inspecție asupra Clerului de cezei sale, nici fără de știrea Episcopului diecezan nu poate cineva din eparhie să se transfere în aceasta.

O altă greutate ce reiese din literile fundamentale este alcătuirea juriului de 11 persoane, pentru exercitarea dreptului de patronat din care ar face parte și preoții aparținători bisericii. Ce se întâmplă însă dacă ar fi vorba despre suspendarea preotului, el de bună seamă n'ar consimți la aceasta, dar nici fără el nu s'ar putea judeca, după dorința lui Sava *Tököly*.

„Cât despre aceea ca nou alesul preot să se insinue Metropolitului nu înseamnă altceva decât că atât preoții cât și biserica vor să fie scoși cu totul de sub puterea Episcopului diecezan și supuși Metropolitului ceea ce este împotriva drepturilor și prerogativelor Episcopului diecezan. *Reese de aici că Sava Tököly, prin atâtea compilări în contrast vădit cu legile și cu mintea sănătoasă, nu face decât să agite, care dacă i s'ar îngădui, și alte comunități ar putea, prinde gustul de a introduce alte noutăți, în așezarea bine rânduită a bisericii.*“

„Decât să se ocupe cu judecarea preoților prin laici cred că mai mult ar trebui să se gândească la întreținerea preotului, care lucru lipsește din literile fundamentale. Lucrul se schimbă mai departe, dacă se întreabă preotul nou ales trebuie prevăzut cu investitură (hirotonie) sau nu și dacă da, de către cine? Episcop sau Metropolit? De bună seamă de către Episcopul diecezan, dar pe acesta Consiliul regesc Sava *Tököly* îl exclude dela orice amestec.“

Concluzia acestui lung memoriu, e următoarea: „Nu sunt împotriva intenției Consilierului regesc Sava *Tököly* atâta vreme cât acesta nu are de obiect trufia (*fastum*) ci numai preamărirea lui Dumnezeu; dar să pună astfel de condiții care sunt de primit, din care Biserica să se aleagă cu câștig nu cu pagubă.“

Nu cunoaștem urmarea acestui act. Nu am putut afla dacă fundația lui *Tököly* s'a încuviințat în felul cerut de dânsul. E mai probabil că ea a rămas numai pe hârtie, constituind o curiozitate de statute fundamentale. *Tököly* de altfel moare în acest an (1842) lăsând însă moștenirea unei vrajbe ne împăcate, între credincioșii de limbă sârbă și cei de limbă românească ai comunității din Arad. Memoriul

1) Botiș: O. c. p.

pe care l-am tradus, în unele părți întocmai, rămâne ca un act nepieritor, de curaj și de înfruntare bărbătească a unei obrăznicii nerușinate, care sub pretextul unor așezăminte de „patronat“ și „fundatie“ nu urmărea decât să se scoată de sub autoritatea episcopală — care nu-i convenea — din motive șoviniste o biserică, ai cărei credincioși nici măcar nu-i aparțineau, ca limbă și simțire în întregime. Mitropolia sârbească încuviința toate acestea și se făcea că nu vede gravele încălcări ale canoanelor bisericești, prin instituțiile preconizate de Sava Tököly în pretențiile sale. E clasic în deosebi locul în care pune alături „patronul“ cerut de Tava Tököly, cu cel existent în biserică romano-catolică. „La romano-catolici sunt mulți patroni — spune el — dar nici unul nu îndrăznește să-și aroge drepturile Episcopului, sau — spre pildă — să excludă cu totul pe Episcop dela vreun amestec în biserică, pe când, după principiul tükölian Episcopul romano-catolic n'ar mai avea ce căuta în bisericile care au patron“.

Pr. Gheorghe Lițu

Păstorul de suflete cu zel apostolesc

(după Dr. Cramer V. trad. de Szanyi F.)

Avertismentul

Păstorul de suflete cu zel apostolesc se silește să întrebuințeze, în folosul penitentului, minunatul prilej pe care i-l oferă scaunul mărturisirii. De aceea, pe fiecare penitent îl primește așa, ca și când însuși Dumnezeu l-ar trimite la dânsul, ca să-l facă partaș de darurile credinței creștine. Și fiindcă dorința cea mai ferbinte a inimii lui e tocmai aceasta, sperează că, cu ajutorul lui Dumnezeu, cuvintele lui nu vor rămâne fără de efect. Căci doar și lui i-se referă cuvintele Domnului: „*Vă voi da gură și înțelepciune căreia nu-l vor putea sta împotrivă*“ (Lc. 21, 15).

Avertismentul lui nu se restrânge la formule învățate și obișnuite, care nu prea folosesc la nimic, ci se desprind din adâncul inimii, dintr-o inimă plină de iubire și plină de dorința pentru progresul și binele sufletesc al penitentului. Iubirea e inventivă și-l înzestreaază pe duhovnic cu darul grăirii față de oricine și, de multeori, în așa măsură, încât e imposibil să nu se recunoască, în graiul lui, degetul lui Dumnezeu. Privește cu ochii credinței sale exteriorul, de multeori nedemn, de compatimit și respingător, al penitentului; îl privește pe penitent ca pe un copil a lui Dumnezeu, care-i foarte nenorocit, care-i în stare de naufragiu și constrâns la ajutorare, sau ca pe un frate al său în Hristos. Și chiar de aceea, cu toate că-și face datoria, cu cea mai mare seriosi-

tate, față de orișine, nu se lasă stăpânit de pornire, mânie, răsunare, nici față de cel mai mare penitent. Nu renunță la nimeni, nu renunță nici la cel mai blestemat păcătos, deoarece cunoaște puterea grației dumnezeiești. Pe aceasta își întemeiază el toată speranța și prin aceasta voințe să câștige mântuirea tuturor. „Dragostea toate le crede, toate le sperează“... (I. Cor. 13, 4, 5, 7).

Prin avertismentele sale scurte, și făcute cu vorbă blândă, urmărește un scop îndoit.

Întăiu, vrea să deștepte, să mărească și să facă statornică adevărata părere de rău, care poate să fie, eventual, în mare scădere chiar și la aceia care n'au săvârșit păcate de moarte, la indiferenții care se prezintă numai cu păcate de rând, precum și la copii. Dacă duhovnicul ar da, în grabă și fără de nici-o atențiune, deslegare la unii ca aceștia, care mărturisesc numai păcate mici și mărunte, foarte ușor i-s'ar putea întâmpla să deie deslegarea la nevrednici. De aceea păstorul de suflete cu zel apostolesc, totdeauna, îl îndeamnă pe penitent la părere de rău, și îi leagă, măcar cu câteva cuvinte, lucrul acesta de inimă. Ii place să ieie ca temei pentru avertismentele sale pe careva dintre sârbătorile ce urmează. În ele poate să ale, cu ușurință, motive potrivite pentru a îndupleca inima omenească la părere de rău.

În rândul al doilea are de scop să-l capaceze pe penitent la intențiuni bune și la executarea lor, căci, de multeori, nu află nici urmă de astfel de intențiuni. De aceea, păstorul de suflete zel apostolesc îl face pe penitent să înțeleagă ca-i dator să plinească cutare sau cutare lucru. În legătura cu anumite chestiuni mai importante, îl pune pe penitent să facă promisiuni hotărâte. Apoi, îl face atent, după împrejurări, la primejdia pe care o reprezintă căderea din nou în păcat (Lc. 13, 7).

De multe ori, intențiunea cea bună există, dar lipsește hotărârea recerută. De aceea, păstorul de suflete îl pune penitentului în vedere, clar și înțeles, toate punctele asupra cărora trebuie să se extindă intențiunea cea bună și îi arată totodată și mijloacele prin care le poate realiza.

În general, dar mai ales la aceia care se spovedesc mai des, admoniția e leagă de câte un punct mai important. Prin admonițiile date, păstorul de suflete se ferește să-l câștige pe penitent pentru sine, sau să-l face să-i fie recunoscător, *căci dragoste nu caută ale sale* (I. Cor. 13, 5).

Suflete!

La rîta veșniciei viața e scurtime...
...O! Suflete, veghează și bune ai purtări;
Trecând cu nepasare a re.elor dulcime,
Iisus și-a da la vreme cereștile comori!

Jeromonahul Artemie

Despre ce să predicăm?

În *Duminea 28-a d. Rusalii* (17 Decembrie 1944) vom vorbi despre LITURGHIA CREDINCIOȘILOR X: ÎMPĂRTĂȘIREA CU TRUPUL ȘI SÂNGELE DOMNULUI.

Prin turnarea apei calde în Potir, preotul a terminat toate lucrările pregătitoare în vederea sf. Împărtășirii. Acum, în lucrarea măreață a sf. noastre Liturghii, urmează însăș împlinirea acestei cutremurătoare Taine, prin care omul se unește cu Dumnezeu său și se face părtaș de toate darurile dobândite prin jertfa sângeroasă de pe crucea Golgotei.

Rânduiala sfintei slujbe prevede mai întâi împărtășirea slujitorului, ca unul ce este urmașul sf. Apostoli în împlinirea poruncei mântuitoare dată lor la Cina cea de taină. Și fiindcă din prilejul acestei ultime Cini sf. Apostoli au primit mai întâi dumnezeiescul Trup, și apoi sf. Sânge, din acest motiv și la sf. Liturghie preotul se împărtășește separat cu Trupul și numai după aceasta și cu Sângele Domnului.

Apropiindu-se deci de sf. Disc, el ia păticea cu însemnarea HS, zicând în acest timp cu deosebită evlavie: *„Cinstitul și preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; se dă mie preotului..., spre tertarea păcatelor mele și spre viața de vecl”*. O așează apoi în palma dreaptă, sprijită pe cea stângă, și stând înaintea sf. Prestol, rostește rugăciunile dinaintea sf. Împărtășirii: *„Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu...”*, *„Cinel Tale celei de Taină, astăzi, Fiule al lui Dumnezeu, părtaș mă primeste...”* și *„Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtășirea sfintelor Tale Taine, Doamne...”*. Prin cea dintâi el mărturisește, ca și altădată sf. Apostol Petru, că Iisus Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu celui viu (Mt. 16, 16), și se recunoaște pe sine ca pe cel dintâi între păcătoși, după cum și sf. Apostol Pavel a scris despre sine în epistola sa către Timotei (I Tim. 1, 15). Cea de a doua este heruvicul din Joia mare, prin care se roagă ca Fiul lui Dumnezeu să-l facă părtaș Cinei Sale celei de taină, și îi promite că nu-l va trăda ca Iuda, ci îl mărturisește întocmai ca tâlharul, zicând: *„Pomeneste-mă Doamne, întru Împărăția, Ta”*. Ultima rugăciune este o cerere umilită ca împărtășirea cu sf. Taine să nu-i fie spre judecată sau spre osândă, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului.

Terminând aceste mișcătoare rugăciuni, preotul se împărtășește cu sf. Trup, avându-și în acest timp, gândul și inima mereu îndreptate spre Cel ce se revărsa cu atâta dărnicie în sufletul și trupul său. Ia apoi un acoperământ sau un ștergar și, apucând cu amândouă mâinile sf. Potir, se împărtășește și cu sf. Sânge, gustând de trei ori din Potir și zicând la început: *„Mă împărtășesc eu, robul lui Dumnezeu,*

preotul..., cu cinstitul și sfântul Sânge al Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre tertarea păcatelor mele și spre viața de vecl. Amin”. Ștergându-și după aceea buzele, sărută sf. Potir și zice întocmai ca și Isaia prorocul: *„Iată, s'au atins de buzele mele și va șterge fărădelegile mele și de păcatele mele mă va curăți”*. Cu aceste cuvinte el vrea să însemneze, că așa cum prorocul Isaia s'a curățit de păcate, prin atingerea de cărbunele adus de Serafim (Isaia 6, 6—7), tot astfel și el, prin împărtășirea cu dumnezeiescul Trup și Sânge, s'a curățit de toate fărădelegile și păcatele sale.

Când la sf. Liturghie slujesc mai mulți preoți, pentru a se împărtăși cu toții, păticea cu însemnarea HS se împarte în atâtea părți câți preoți se împărtășesc. La fel și din sf. Potir gustă pe rând, fiecare de trei ori, și rostesc aceleași cuvinte cari se zic și când slujește și se împărtășește un singur preot.

După ce împărtășirea slujitorilor sf. Liturghii s'a terminat, și dacă nu sunt alți credincioși de împărtășit, unul din preoți ridică sf. Disc deasupra sf. Potir și trage în el cu buretele celelalte pătice, mai întâi pe cele cu însemnarea NI și KA, apoi pe cele în cinstea sf. Fecioare și a celor nouă cete și în fine pe ale viilor și morților, zicând în acest timp în taină: *„Spală, Doamne, păcatele celor ce s'au pomenit aicea cu cinstit Sângele Tău, pentru rugăciunile sfinților Tăi”*. Cum împărtășirea cu sf. Trup și Sânge închipuiește, în lucrarea sf. noastre Liturghii, învierea Mântuitorului din morți, din acest motiv și preotul adaugă, îndată după aceasta, și câteva tropare prin cari preamărește minunata Sa înviere din morți. Acoperă apoi sf. Potir cu acoperământul său și așează sf. Aer dedesuptul Discului, iar deasupra acestuia, steluța și acoperământul său, și se roagă în taină, zicând: *„Mulțumim Ție, Stăpâne iubitorule de oameni, Dătătorule de bine al sufletelor noastre, că și în ziua de acum ne-ai învrednicit pre noi creștilor și nemuritoarelor Tale Taine. Indreptează calea noastră, întărește-ne pre noi toți întru frica de Tine, păzește viața noastră și întărește pașii noștri, prin rugăciunile și solirile măritei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și ale tuturor sfinților Tăi”*. Cu această rugăciune, pe care o rostesc și ceilalți slujitori cari s'au împărtășit, el își exprimă toată mulțumirea sa pentru împărtășirea de care a fost învrednicit și se roagă ca, pentru mijlocirile sf. Fecioare și ale tuturor sfinților, să fie păzit în toată calea și viața lui.

Când preotul are de împărtășit la sf. Liturghie și alți creștini, atunci de îndată ce a terminat cu împărtășirea sa, sfarmă păticelele cu însemnarea NI—KA în atâtea părți câți credincioși se împărtășesc și le pune numai pe acestea în sf. Potir, urmând ca celelalte păticele, ce s'au scos în cinstea sf. Fecioare, a celor nouă cete, a viilor și a morților

să le pună după ce a terminat și cu împărtășirea credincioșilor. O face aceasta pentru ca nu cumva, din greșală, să împărtășească pe vreunul cu aceste părticele, cari nu sunt Trupul Domnului, deoarece, după învățătura Bisericii, numai sf. Agneț s'a prefăcut în momentul prefacerii în Trupul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. „*Miridele — zice sf. Simeon Tesalonicul — nu se schimbă nici în Trupul Stăpânului, nici în trupurile sfinților, ci numai sunt Daruri, prinoase și jertfe prin pâine, după urmarea Stăpânului, pe numele acestora aduse Lui, și cu lucrarea de sfințire a Tainelor, cu unirea și împreanarea sfințite și celor pentru cari se aduce, dau sfințenia*“¹⁾.

Se obișnuiește în cele mai multe biserici ca înainte de împărtășirea credincioșilor, preotul să predice Cuvântul lui Dumnezeu. Se face aceasta de obicei îndată după ce cântăreții au isprăvit cu cântarea *pricesnel* sau a *chinonicului* ce se cântă după „*Unul sfânt, unul Domn...*“ și în timpul căreia are loc în sf. Altar împărtășirea slujitorilor sf. Liturghii. După ce a terminat și cu rostirea predicii, preotul trage perdeaua de pe ușile împărătești, le deschide și, închinându-se cu deosebită evlavie, ia sf. Potir și venind în mijlocul ușilor îl înalță puțin și-l arată poporului, zicând cu glasul înălțat: „*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*“.

Cuvintele acestea de chemare la obștească împărtășire, ca și toate lucrările ce îi premerg, au un tâlc deosebit în cuprinsul sf. noastre Liturghii. După cei mai mulți tâlcuitori, tragerea perdelei însemnează cutremurul de pământ ce o avut loc în dimineața învierii, iar deschiderea ușilor închipuiesc ridicarea pietri de pe ușa mormântului. Arătarea Sfintelor simbolizează însă arătarea Mântuitorului, făcută Învățăcelilor Săi îndată după scularea Sa din morți. Iar cuvintele de chemare: „*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*“ arată starea sufletească cu care trebuie să se apropie toți aceia cari vin la sf. Împărtășire. Ei trebuie să pășiască la primirea Tainei sfinte *cu frică*, adică cu temerea sfântă ce se cere să o avem în suflete oridecâteori ne apropiem de Stăpânul nostru ceresc; *cu credință*, adică cu încrederea neșovăitoare că în sf. Potir se află Trupul și Sângele Celui ce s'a pogorât din cer pentru mântuirea noastră: și *cu dragoste*, adică cu iubire nefățărită atât față de Dumnezeu ce ni se dă în sf. Împărtășire, cât și față de aproapele pe care l-am iertat din toată inima noastră. Sf. Ioan Damaschinul, vorbind despre o atare stare, ne îndeamnă atât de convingător: „*Să ne apropiem cu toată frica, cu conștiința curată și cu o credință neîndoieșnică și negreșită ne va fi nouă după cum credem, dacă nu ne îndoim... Să ne apropiem de ea (sf. Împărtășanie) cu o dorință înfocată, și încrucișând palmele să primim corpul celui răstignit. Punând peste*

dânsul ochil, buzele și fruntea să ne împărtășim cu dumnezeiescul cărbune, pentru ca focul dorinței din noi, luând arderea din cărbune, să ardă complect păcatele noastre, să lumineze inimile noastre, să ne apringem și să ne îndumnezeim prin împărtășirea focului dumnezeiesc“¹⁾.

Bucuroși de vederea sf. Potir cu Trupul și Sângele Domnului, ca și altădată învățăcelii cari l-au văzut înviat din morți, credincioșii răspund la chemarea preotului, cântând dimpreună cu cântăreții: „*Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, Dumnezeu este Domnul și s'a arătat nouă*“. După aceasta ei pășesc cu deosebită cucernicie în fața sf. Altar, îngenunchiază și rostesc după preot rugăciunile dinaintea sf. Împărtășiri. Terminându-le, se apropie de sf. Potir și primesc cu lingurița, din mâna preotului, Trupul și Sângele Domnului. La acest timp strana cântă „*Trupul lui Hristos primiți...*“ sau o altă cântare potrivită, iar după ce s'au împărtășit cu toții, rostesc o rugăciune de mulțumire și se îndepărtează de sf. Altar.

În timpurile vechi și credincioșii se împărtășiau ca și preotii, mai întâi cu Trupul și apoi separat cu Sângele Domnului. Cu vremea însă, din motive practice și de teama ca nu cumva să se verse și să se profaneze Sfintele, s'a introdus lingurița, și astfel credincioșii primesc deodată Trupul și Sângele Domnului.

Creștinii veacurilor primare pășiau foarte des la sf. Împărtășire. Nu era nici o Liturghie la care să nu se împărtășiască, dacă nu toți cei de față cel puțin majoritatea lor. Astăzi însă, de atâtea ori invitarea preotului: „*Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*“, rămâne fără de răspuns. Doar în postul Crăciunului și al Paștilor ne este dat să vedem un număr oarecare de credincioși apropiindu-se de sf. Potir. Cei mai mulți se țin însă departe de sfințenia lui. Unii ca aceștia se lipsesc prin atitudinea lor de cea mai mare binefacere a sf. noastre Liturghii. Ei nu se unesc cu Stăpânul și după cuvintele Lui, nu dobândesc nici viața de veci (In. 6, 53—54). Nu se curățesc de păcate prin cărbunele ceresc și deci rămân mereu robi acestuia. Nu gustă din sfințenia Tainei înfricoșate și deci nici nu se pot sfinți în adevăr. În unii ca aceștia prin urmare nici sf. noastră Liturghie nu poate să-și atingă în întregime scopul ei.

Pentru a înlătura aceste neajunsuri, să ne străduim deci a primi cât mai des sf. Taine, pentru ca în chipul acesta și Hristos să petreacă cât mai des în sufletul și trupul nostru. Să o facem aceasta în deosebi în cele patru mari posturi, când și sufletul și trupul se pot pregăti mai bine și ne putem face mai destoinici pentru primirea Tainei celei înfricoșate. Nicolae Cabasila, vorbind despre binefacerea unei

¹⁾ Op. cit. cap. 94 p. 100.

¹⁾ Op. cit. trad. de D. Fecioru p. 206.

atari primiri, scrie între altele: „Unirea sufletelor cu Hristos trebuie să fie necurmată, pentru a trăi deplin și a dobândi odihnă... Căci după cum ochiul nu poate vedea fără lumină, tot așa nici sufletele nu pot avea viață și pace adevărată, fără de Hristos... Căci El e singurul care împacă (pe oameni) cu Dumnezeu... În adevăr, ce a împăcat oare firea oamenilor cu Dumnezeu, dacă nu faptul că Fiul Său cel iubit s'a făcut om? Tot așa și El se îndură de orice om dacă poartă chipul Unuia—Născuț și mănâncă Trupul Lui ce se face un duh cu El...“¹⁾ Iar Mântuitorul Hristos a exprimat și mai răspicat acest adevăr, atunci când a zis: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi... Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu petrece în Mine și Eu în El“ (In. 6, 54, 56).

T.

Informațiuni

■ DL GENERAL ADJ. N. RĂDESCU a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri, în locul d-lui gen. C. Sănătescu demisionat — și ministru ad-interim la Interne în locul d-lui N. Penescu de asemenea demisionat. La Armată a fost numit dl comandor I. Negulescu.

Ceilalți Miniștri își păstrează vechile portofolii.

■ NUMIRI. P. S. Arhiepiscopul Galactioz Cordun a fost numit de L. P. S. S. Patriarhul Nicodim stareț al Sfintei mănăstiri Neamțu.

Dl prof. univ. V. Gh. Ispir a fost numit decan al Facultății de Teologie din București.

P. C. Protos. Haralambie Vasilache, dela Sf. Mănăstire Antim din București, a fost numit exarh al mănăstirilor din eparhia Ungro-Vlahiei.

■ LA MOSCOVA s'a anunțat încă mai de mult că s'au deschis școlile teologice pentru formarea clerului. Disciplinele de predare au în vedere pregătirea imediată a slujitorilor bisericești. La solemnitatea deschiderii a luat parte locțiitorul de patriarh, I. P. S. Mitropolit Alexie al Leningradului.

Tot la Moscova a avut loc decorarea unui grup de preoți din Moscova și Tula, cu medalia „Pentru apărarea Moscovei“, pentru că au contribuit personal la sporirea capacității defensive a orașelor, la strângerea de fonduri și daruri pentru armata roșie și la organizațiile locale de apărare antiaeriană.

Decorațiile au fost predate de către reprezentantul Prezidiului Consiliului Suprem al U. R. S. S. P. V. Maiorov, care apoi a felicitat pe cei decorați, între care sunt amintiți: I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae al Moscovei, protoiereul catedralei patriarhale N. T. Kolcițki, protoiereii din Tula M. D. Poniatski

¹⁾ Cit. după același p. 142.

și P. A. Turbin — pentru activitatea lor pastorală și patriotică, pentru vitejie personală și muncă la construcțiile defensive — și mai mulți preoți din Moscova. Au rostit cuvântări cu acest prilej I. P. S. S. Mitrop. Alexie locțiitorul scaunului patriarhul și I. P. S. Mitropolit Nicolae al Moscovei care primind decorația a spus:

— „Aduc calde mulțumiri guvernului nostru drag, în numele meu și a clerului orașului Moscova, păstorit de mine pentru marea cinste ce ne-a fost arătată prin decorarea noastră cu medalii. Din primele zilele de război, clerul Moscovei nutrește aceleași sentimente ca și tot restul țării: ura sfântă împotriva inamicului care ne a atacat mișelește pământul natal și dorința tot atât de sfântă de a contribui prin toate mijloacele și posibilitățile la izgonirea totală a dusmanului de pe pământul Patriei noastre și la stărpirea fascismului odios de pe fața pământului.

Insuflețiți de apelurile neuitatului stareț Serghie, al cărui nume va trăi deapănurea prin veacuri ca o flamură de patriotism înflăcărat, preoții Moscovei nu vor înceta până la sfârșitul războiului să-și ridice rugăciunile pentru biruința armelor rușesti și vor îndemna, prin toate mijloacele, pe poporenii lor la jertfe bănești și materiale, dând exemplul celor păstoriiți prin ofrande personale.

Vă rugăm să transmiteți iubitelui nostru Iosif Visarionovici urările noastre de viață lungă spre groaza dușmanilor, spre bucuria și gloria țării noastre. Vă mai rugăm să primiți asigurarea noastră că clerul Moscovei, împreună cu toată Biserica rusă, își va pune la contribuție toate puterile în serviciul Patriei scumpe în zilele grele de război, ca și în zilele păcii viitoare.

Tot în capitala Sovietelor s'a ținut de curând Sinodul Episcopilor ortodocși ruși. S'a discutat alegerea de Patriarh. Congresul electoral în acest scop s'a convocat pe ziua de 31 Ianuarie 1 45.

Școala de Duminică

51. Program pentru Duminică 17 Decembrie 1944

1. Rugăciune: Doamne și Stăpânul vieții mele...
2. Cântare comună: Fecioara astăzi...
- 3-4. Citirea Evangheliei (Luca 14, 16-24) și Apostolului zilei (Colos 1, 12-18) cu tâlcuire.
5. Cântare comună: Mântuire a trimis Domnul.
6. Citire din V. T.: David și Goliat (Cartea I. Regi c. 17).
7. Povește morale: Vremea tuturor lucrurilor (Eclesiastul c. 3).
8. Intercalări: (Poezii rel. etc.).
9. Cântare comună: O ce veste minunată...
10. Rugăciune: Stăpâne, atotputernice și necuprinse... (Vezi Nr. din 3 Dec.)

(A se vedea „Instrucțiunile“ din Nr. 1/1943). A.